

Krajina dneška

Vybavení obcí

Bývalý okres Tachov, ve kterém se nachází naše zájmová oblast, patří k nejméně zalidněným částem republiky. V počtu obyvatel na kilometr čtvereční se okres Tachov v posledních letech pohybuje na 3. místě za okresem Prachatice a Český Krumlov.

Jakou hustotu zalidnění má bývalý okres Tachov? O kolik se toto číslo liší od zbývajících dvou oblastí, když okres Prachatice má 37 obyvatel/km² a Český Krumlov 38 obyvatel/km²?

Pojďme si v této kapitole popovídat o tom, jak dnes vypadají zdejší obce i jejich okolí, jak se tu lidem žije, co se zde děje a proč sem míří návštěvníci.

Obecní a městské úřady, které řídí život v obci, jsou dnes jen na deseti místech, a to tam, kde žije nejvíce obyvatel: v městech Bezručice a Černošín a v obcích Konstantinovy Lázně, Kokašice, Cebiv, Horní Kozolupy, Záchlumí, Svojsín, Olbramov a Lestkov. Ostatní vsí, osady a samoty tvoří jejich místní části. Některé z nich mají dnes jen pár stálých obyvatel. Dolní Víska, Lhota u Černošína či Šipín momentálně nemá obyvatele ani jednoho. I tyto vesničky však ožívají alespoň o víkendech a o prázdninách, kdy sem přijíždějí chalupáři.

Nakresli (popiš pěti větami) své oblíbené místo, kam chodíš ve volném čase.

Ve větších obcích s obecními úřady najdeme knihovny a připojení k internetu, hřiště pro různé sporty a více různých obchodů. V menších obcích pak bývají obchody se základními potravinami a fotbalová hřiště. Svojsín, Záchlumí a Konstantinovy Lázně mají základní školu pro žáky prvního stupně, Bezručice a Černošín až do 9. třídy a v těchto pěti obcích jsou zároveň i mateřské školy. Lékaři pro děti a dospělí sídlí v Bezručicích a Černošíně,

ve Svojsíně je jen lékař pro dospělé. Zubní lékaři ordinují v Bezručicích, Černošíně a Konstantinových Lázních. V Bezručicích je v provozu kino.

Kde je u vaší školy nejbližší pošta? Kam chodíte nakupovat léky? Kde je nejbližší obchod s potravinami?

Větší obce mají zavedený plyn, veřejný vodovod i kanalizaci, v menších obcích jsou zdrojem vody studny a odpadní vody se shromažďují do jímek či septiků, odkud jsou odváženy. Bezručice a Konstantinovy Lázně jsou zásobovány vodou z vodní nádrže Žlutice.

Odkud berete vodu doma vy? Víš, kam teče odpadní voda z vaší domácnosti?

V neposlední řadě každá obec musí řešit, kam s věcmi, které lidé již nepotřebují nebo už se nedají používat.

Sběrné dvory

Sběrné dvory jsou místa, kam mohou lidé odkládat nepotřebné věci. Jsou to ohrazené areály s kontejnery na jednotlivé druhy odpadů. Odkládají se sem hlavně takové odpady, které se nevejdou do běžných kontejnerů na tříděný odpad, nebo které se běžně netřídí, a přesto nepatří do obyčejné popelnice. Také se sem nosí nebezpečné odpady, například zbytky barev, autobaterie, zářivky a mnoho dalších. Ze sběrného dvora jsou jednotlivé druhy odpadů odváženy na místa, kde jsou dále zpracovány anebo bezpečně zlikvidovány.

Jaké nepotřebné věci můžeš odnést do sběrného dvora? Proč jsou nebezpečné odpady nebezpečné?

Všechny zdejší obce a 21 dalších okolních obcí jsou členy Sdružení pro vybudování a provozování skládky Černošín. Toto sdružení vlastní firmu EKODEPON, která provozuje skládky odpadu v Černošíně a také v Kladruších. Kromě toho sváží

veškerý odpad z obcí a provozuje sběrné dvory v Záchlumí, Břetislavi, Olbramově a Bezdruzicích. Ve větších obcích jsou také barevné kontejnery na tříděný odpad.

Vybarvi správnými barvami jednotlivé kontejnery a napiš, co do kterého z nich patří. Máte ve vaší obci k dispozici ještě další kontejnery na jiné druhy odpadu? Jakou mají barvu a co se do nich třídí?

sklo

papír

plast

Sběrný dvůr je také v Černošíně, přesněji mezi Černošínem a Lažany, v areálu společně se skládkou odpadů. Zdejší skládka má prostor na ukládání odpadu do roku 2025 a má moderní vybavení. Najdeme tu i zařízení, které dovede přeměňovat skládkový plyn na elektřinu. Vedle skládky a sběrného dvora se zde nachází také kompostárna, třídící linka a školicí středisko. Na třídící lince se dál zpracovává materiál z kontejnerů na tříděný odpad a ze sběrných dvorů. Ručně se tu vybírají z plastů a papírů předměty, které mezi ně nepatří. Plastů i papíru je mnoho druhů a každý se zpracovává jinak, proto se na lince dál třídí jednotlivé typy materiálů (například PET lahve zvlášť od mikrotenových sáčků) a vytríděné plasty a papír se připraví na odvoz do firem, které z nich vyrobí nové věci.

Jaké další škodlivé vlivy může mít skládka odpadů? Dá se odpad likvidovat i jinak?

Skládky odpadu

Na skládkách se shromažďuje odpad z běžných popelnic a takové materiály, které se už dál nedají využívat a nelikvidují se jiným způsobem. Řízená skládka nikdy není jen obyčejná hromada odpadků. Prostor, kde se odpad ukládá, je pečlivě vybrán a upraven tak, aby nedošlo k poškození životního prostředí. Odpad se po přivezení na skládku upěchuje těžkou technikou a po určité době je zavezen vrstvou zeminy. Na ni se pak může navážet odpad další.

Uložený odpad se pomalu rozkládá a uvolňují se z něj látky, které by mohly být nebezpečné. Jednak jsou to kapaliny, které se mísí ještě s dešťovou vodou, protože skládky nejsou proti dešti chráněné. Tato kapalina je často jedovatá a nesmí se dostat do potoků či řek ani prosáknout do podzemních vod. Je proto ze skládky odváděna, stejně jako plyny, které vznikají rozkladnými procesy. To je hlavně metan a oxid uhličitý. Metan může ve směsi se vzduchem vybuchovat a někdy tak způsobit požár skládky. Oba plyny jsou navíc hlavními látkami, které způsobují tzv. skleníkový efekt, a tím oteplování Země.

Do školicího střediska se můžete objednat na exkurzi, kde se dozvíte spoustu zajímavého a celé zařízení si prohlédnete zblízka.

Jak vzniká kompost a k čemu je dobrý

Kompost vzniká z organického odpadu – hlavně z rostlinných zbytků. Na první pohled vypadá podobně jako skládka. Na rozdíl od ní je ale hromada odpadu udržována tak, aby i do jejího vnitřku měl přístup vzduch. Díky němu se pak v hromadě rozmnoží mikroorganismy, a ty pak organický odpad rozkládají. Vzniká tak kvalitní úrodná zem, která se může používat na záhony, při úpravách veřejných prostranství i jako substrát do květináčů.

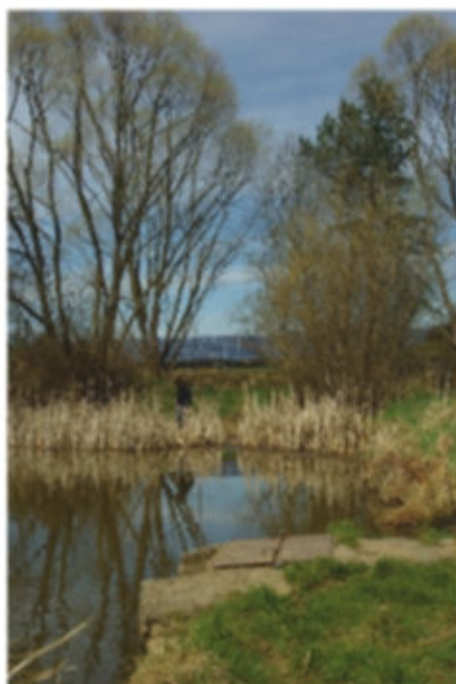
Malý kompost může mít na zahradě každý, získá výborné hnojivo pro své rostliny a kromě toho nebude muset žádný biologický odpad vyhazovat do popelnice.

Sestav seznam odpadů z domácnosti, které se dají kompostovat, a zjisti, jak správně vytvořit kompost.

Ve Svojsíně je v provozu bioplynová stanice. Toto zařízení využívá biologický odpad ze zemědělství a jeho zpracováním vyrábí elektřinu a teplo. Část tohoto tepla se využívá i k vytápění budov. Zbylý materiál po výrobě se používá jako hnojivo na pole či louky, velká nevýhoda je ale často jeho zápach.

Elektřinu vyrábí i sluneční (solární, fotovoltaická) elektrárna u Černošína. Patří k největším v západních Čechách. Menší solární elektrárna stojí i na okraji Záchlumí.

Napiš 3 slova, která tě jako první napadnou při pohledu na tento obrázek.

V posledních letech se ve zdejší oblasti pravidelně koná velké množství různých akcí. Téměř každá vesnice pořádá stavění máje, rozšiřují se masopustní průvody, v některých obcích se slaví Den dětí či Den matek a v adventní době se společně zpívají koledy. Tradicí se staly i poutě, které lákají i návštěvníky ze vzdálenějších míst, stejně jako speciální akce jako je Slavnost jablek na Krasíkově nebo Neckyjáda ve Svojšíně.

Víš, co to je masopust? Jak a proč se slavil?

Nalep si na toto místo fotografii z akce pořádané ve zdejší oblasti, které ses zúčastnil:

Jaké akce se konají v obci, kde žiješ?

Ve vsích, které mají víc než několik stálých obyvatel, fungují různá zájmová sdružení. Nejčastěji je to sbor dobrovolných hasičů a tělovýchovná jednota, která obvykle provozuje fotbalové hřiště. Někde najdeme myslivce, zahrádkáře nebo rybáře.

*Jsi členem některého z těchto sdružení?
Nebo nějakého jiného?*

Čas proměn

Aby se lidem dobře žilo, kromě základní vybavenosti musí vesnice také pěkně vypadat. Mnoho se tu za poslední léta zlepšilo, přesto je leckde vzhled obcí stále poznamenán poválečnými událostmi. To, co kdysi upoutalo na první pohled při pohledu na ves, bývaly kostely nebo kapličky, dnes jsou to hodně často stavby bývalých JZD (Jednotných zemědělských družstev). Ošklivý dojem vytváří hlavně velké plechové objekty stojící v těsné blízkosti historické stavby, třeba zámku, jako v Cebivi, nebo bývalého panského dvora.

Některé obce přišly o svou původní dominantu – kostel – nenávratně. Brzy po válce byl zbořen kostel sv. Petra a Pavla v Horních Kozolupech, poté, co vyhořel. Ve farním kostele sv. Václava v Čelivi se svého času konaly mše, svatby, křtiny a pohřby nejen pro obyvatele Čelivi ale i mnoha okolních obcí včetně Bezdruzic. Kostel byl zbořen na začátku 60. let, o něco později padla i věž a sousední fara. Při opravách kostelů se do věže často ukrývaly památeční listiny s údaji o provedené práci, ale i s tehdejšími novinami či zajímavými informacemi o životě lidí. Takové listiny byly nalezeny při bourání i ve věži čelivského kostela a alespoň ty zničeny nebyly. Pod zdejší farou byly rozsáhlé několikapatrové sklepy, ze kterých prý vedly podzemní chodby do všech směrů. Jedna například končila v hrobce pod kostelem, jiná východem vytesaným ve skále na okraji vsi. Další měla údajně vést až na hrad Švamberk. Chůze v těchto chodbách byla prý nebezpečná pro člověka, který je neznal, protože na několika místech byly uprostřed chodeb hluboké nezakryté studny.

Najdi obrázek některého ze zbořených kostelů nebo kaplí a nalep si ho sem nebo podle něj nakresli, jak stavba vypadala:

Zatímco zmizelé kostely se dají jednoduše spočítat na prstech jedné ruky, zbouraných kaplí, velkých i malých, je zde daleko víc a jenom je všechny vyjmenovat by zabralo hodně času. Kaple stávaly na návsi v Pytlově, Lhotě u Černošína, Lažanech, Záhoří či ve Stanu. Zbořena byla i velká dřevěná kaple Nejsvětější Trojice na vrchu Jedlová u Nynkova, zajímavá kaplička pod hradem v Třebeli, hřbitovní kaple nebo kostelík sv. Jana Křtitele v Lestkově a mnoho dalších kaplíček na okrajích vsí i podél cest mimo vesnice.

Stavby, které zůstaly stát, potřebují rozsáhlé opravy. Pouštějí se do nich obce, církve i občanská sdružení místních obyvatel a chalupářů. Rekonstrukcí tak již prošla například kaple na Ovčím vrchu, zvonička na Krasíkově, kostel Nanebevzetí Panny Marie v Bezdruzicích, kostel sv. Barbory v Šipíně či kostel sv. Jiří v Černošíně, v mnoha dalších případech opravy probíhají. Kostel Narození Panny Marie v Záchlumí na svou záchranu teprve čeká. Místo zbořené kapličky severozápadně od Nynkova byla loni postavena nová.

Rozhlédni se po obci, ve které žiješ a po jejím okolí. Najdeš zde kostel? V jakém je stavu? Stojí tu také nějaká kaplička? Je opravená nebo zchátralá?

Podobná situace je i u zámků a bývalých dvorů. Nejlépe je na tom nyní zámek ve Svojšíně a Bezručicích. První z nich vlastní obec a postupně dokončuje opravy zámku i jeho parku. Do budoucna tu mají vzniknout prostory pro společenské události, turistické centrum s možností ubytování a mnoho dalšího. Zámek v Bezručicích je také opravený a mimo jiné se v něm nachází expozice sklářství. U zámku v Cebivě se zatím

stále řeší, kdo je majitelem, a tak je zámek opuštěný, v zámecké zahradě dnes kromě pozůstatků socialistických zemědělských staveb najdeme zahradnickou firmu. Zámek ve Slavicích má nové majitele, kteří chtějí po opravách vybudovat na zámku hotel.

V hospodářském dvoře v Nynkově funguje nyní pila, v Krivcích vzniká jezdecký areál se stájem a vyjíždky na koních nabízí i Dvůr Krasíkov, kde je také občerstvení a do budoucna tu mají vzniknout řemeslné dílny i ubytování pro hosty.

Opraveno je kromě velkých staveb i hodně rodinných domů. Ve větších obcích jsou vidět kromě bytovek i moderní domky staré třicet nebo čtyřicet let, ale malé víscky jsou dodnes nejvíce tvořeny starými venkovskými staveními. Nejstarší a nejvzácnější jsou domy s hrázděnými štíty. Ten zřejmě nejstarší, v Pačině, který nese letopočet 1774, je bohužel zchátralý. Opravený hrázděný dům nás upoutá v Kokašicích, Strahově nebo Bezručicích. V Řešíně stojí kromě hrázděného domu i stejným způsobem stavěná stodola. V Ostrovcích můžeme vidět na staveních a špýcharech dřevěné vyřezávané pavlače a zajímavý špýchar najdeme i v Lestkově.

K čemu sloužil špýchar?

V době asi před osmdesáti až devadesáti lety dřevěné a kamenné domy leckde vystřídal podlouhlé patrové cihlové stavby s velkými vraty do dvora. Takových domů dnes ve vesničkách najdeme nejvíce. Například v Pytlově jsou téměř všechny

domy z této doby. Stejně stárí má i mnoho domů v Konstantinových Lázních. Vypadají ale jinak, protože nebyly součástí statků, ale ubytovávali se v nich hosté lázní. Byly to podobné domky, jaké se v té době stavěly ve městech. Někdy takové městské vilky najdeme i ve vesničkách blízko Konstantinových Lázní a ve zdejších velkých obcích.

Víš, jak starý je dům, ve kterém bydlíš ty? Zkus to zjistit a porovnat s domy, ve kterých bydlí ostatní spolužáci.

V obcích se neopravují jen jednotlivé domy, kostely a inženýrské sítě, ale také návsi a náměstí. Tedy místa, kudy většina obyvatel denně prochází a kde se mohou lidé společně scházet. Čistí se návesní rybníčky, vysazují nové stromy, umisťují se zde lavičky nebo dětské prolézačky. Takto upraveno bylo centrum Černošína či Olbramova, v blízké době se chystají úpravy v Bezdruzicích či Pytlově. Pro společné trávené chvíle v zimě nebo dešti se upravují kulturní a společenské sály či klubovny.

Kde se ve vaší obci konají větší společenské akce?

Napiš ke každému zvířeti, jak se nazývá, a obrázky si vybarví.

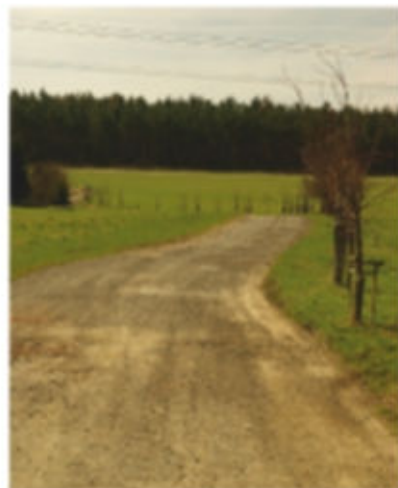
Lepší péče se teď dostává i krajině mimo obce. Nikdy se sem už nevrátí dlouhá úzká políčka, která se obdělávala ručně a která tvořila s mezemi a cestami pestrou mozaiku. Ale přesto je situace teď mnohem lepší, než když existovala JZD.

Zemědělské podniky jsou menší a lidé zacházejí s půdou mnohem rozumněji než dřív. Nepěstují se všechny plodiny za každou cenu, ale jen ty, kterým vyhovují zdejší podmínky, a používá se méně hnojiv. V severní části území, kde je více kopců a chladnější podnebí, se mnoho polí změnilo na louky a pastviny, které se sem víc hodí. Chovají se koně, skot a ovce, většinou jsou na pastvinách od jara do podzimu nepřetržitě nebo alespoň přes den. Dají se najít i taková plemena, která mohou být venku celý rok včetně zimy. Funguje zde i kolem deseti ekofarem, některé farmy a statky nabízí i ubytování turistům nebo vyjíždky na koních.

Ekofarma

Způsob hospodaření v souladu s přírodou se nazývá ekologické zemědělství. Statky, na kterých se takto hospodáří, jsou pak ekofarmy. Na ekofarmách se nepoužívají umělá hnojiva ani postřiky proti plevelům a škůdcům, zvířata jsou chována v podmínkách lépe odpovídajících jejich přirozenému způsobu života. Mláďata nejsou brzy oddělována od matek, zvířata se nepřivazují ve stájích, ale mají volný pohyb na pastvinách. Ekozemědělci často berou jako součást svého hospodaření i péči o krajinu a na svých pozemcích zakládají meze a nové polní cesty či vysazují stromy. To, co se na farmě vypěstuje, se tu často i zpracovává a může se přímo na farmě prodávat.

Rozhlédni se během léta po zdejších polích. Co se na nich pěstuje? Dokážeš zjistit i přesný druh obilí?

Mezi poli jsou alespoň někde obnovovány meze a plánovány jsou i nové polní cesty, které znovu spojí místa, která nebyla přístupná přes obrovské lány. Podél cest jsou opět vysazovány ovocné i listnaté stromy. Mnoho nových stromořadí najdeme v okolí Olbramova, Kořene či Svojšína, ale i na mnoha jiných místech. V aleji mezi Krasíkovem a Čeliví byly zmapovány a označeny jednotlivé stromy. V Okrouhlém Hradišti místní obyvatelé a chalupáři vysadili nové stromky do bývalého třešňového sadu. Společně s cestami a alejemi se dostává pozornosti i křížkům a božím mukám a postupně se alespoň některé z nich opravují.

Pečovat je potřeba i o zvláště chráněná území. Jako kdekoliv jinde v republice má každé z nich sepsaný plán péče, podle kterého se postupuje. Složitější je péče tam, kde jsou louky, v lesích je práce méně. Od letoška se bude například pravidelně pást stádo ovcí v přírodní rezervaci Pod Volfštejnem podobně, jako tomu bylo v minulosti.

Jakým dalším způsobem lidé pečují o chráněná území, rostliny a živočichy? Můžeš se do této práce zapojit i ty?

Místní občanská společnost

Úpravy návsi a společných míst v obcích organizují samy obce. Na plánování a někdy i na realizaci se mohou podílet i místní obyvatelé. Společné plánování probíhá při úpravách všech společných míst v Konstantinových Lázních či Svojšíně, spolu s místními obyvateli byla naplánována například i obnova centra Kořene. Přípomínky k plánování mohou mít nejen dospělí, často se přijímají návrhy i od mladších obyvatel městeček a vesnic.

Nákladné a složité jsou záchrany zchátralých kostelů. Podílí se na nich církve, obce a velmi často občanská sdružení.

Občanská sdružení

Občanská sdružení jsou spolky – skupiny lidí, kteří mají společné zájmy. Jako sdružení mají větší šanci je prosadit, snáze na svou činnost upozorní, seženou peníze a jiné prostředky. V této oblasti tvoří sdružení místní obyvatelé, chalupáři i občasní návštěvníci, kterým zdejší krajina a její historie učarovala a chtějí se podílet na její obnově. Kromě oprav kostelů a dalších památek se občanská sdružení zabývají pořádáním různých kulturních akcí nebo péčí o krajinu a obce.

Občanské sdružení Martinus opravuje kostel sv. Martina v Křivcích, Občanské sdružení Poutníci od svatého Jana kostel sv. Jana Křtitele v Okrouhlém Hradišti. Zároveň pečují o tamější faru a pořádají koncerty a další společenské akce. Sdružení za obnovu vesnice se stará spolu s obcí o kostel sv. Petra a Pavla ve Svojšíně, opravuje křížky a božích muka a postavilo také novou kapličku Nynkově. Občanské sdružení

Domaslav postupně opravuje kostel sv. Jakuba Většího a faru, na které se každý rok uskutečňuje několik akcí včetně letního setkání s německými rodáky, kteří odtud po válce museli odejít.

Občanské sdružení Pomozme si sami se zasloužilo o opravu mnoha drobných památek v celé oblasti, společně s obcí Olbramov pořádá nejrůznější kulturní akce a v neposlední řadě se zabývá vztahem současných i předválečných obyvatel ke zdejší krajině. Místní historií i krajinou se zabývá také Klub přátel Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdruzic.

Občanské sdružení Plzeňská dráha se stará o trať Pňovany – Bezdruzice a o vše, co se jí týká.

Sdružení je zde mnohem více. Znáš nějaké, o kterém zde nepíšeme? Čím se zabývá?

V posledních letech pravidelně navštěvují zdejší oblast němečtí rodáci, často se podílí i na opravách památek či starých hřbitovů. S jejich přispěním

byl opraven třeba kostel na Šipíně i dřevěná kaple u léčivých pramenů. Leckde se každoročně pořádají česko-německé poutě a mše – například ve Slavicích, Svojsíně, Domaslavi, Okrouhlém Hradišti, Šipíně, Lestkově či Olbramově.

Všechny zdejší obce, kromě Svojsína a jeho místních částí, jsou členy Mikroregionu Konstantinolázeňsko, Svojsín je členem svazku obcí Stříbrský region. Většina obcí je také členem Místní akční skupiny Český Západ – Místní partnerství.

Co je mikroregion a MAS

Mikroregiony (a svazky obcí) jsou sdružení několika sousedních obcí, které si navzájem pomáhají v řešení společných témat a v rozvoji. Spolupracují s nejrůznějšími organizacemi a společně získávají peníze a uskutečňují naplánované projekty (např. vyznačení cyklostezek, vydání informačních letáků pro návštěvníky, vytvoření internetových stránek s informacemi o území mikroregionu a další). Členy místních akčních skupin bývají kromě obcí a sdružení i firmy, zemědělci a jednotliví lidé a činnost a účel jsou velmi podobné jako u mikroregionů. Kromě získávání peněz je tato uskupení také rozděluje formou dotací.

Na opravy, úpravy i pořádání akcí je potřeba velké množství peněz. Část jich zaplatí obce, část vyberou lidé mezi sebou. V mnoha případech je ale potřebná částka příliš vysoká. Tady přichází na řadu žádost o dotace.

Jak to chodí s dotacemi

Ministerstva, krajské úřady, MAS a mikroregiony i další instituce rozdělují mezi zájemce pravidelně velké množství peněz. Jejich zdrojem je z větší části Evropská unie. Když chce zájemce dotaci získat, musí zpravidla sepsat projekt. V něm vysvětlí, na co přesně budou peníze použity, proč právě tato věc je důležitá a popíše, jak budou práce probíhat. Některé dotace jsou určeny na opravu památek, jiné na konání akcí, další mohou pomoci lidem založit si vlastní firmu; druhů dotací je opravdu mnoho.

Obživa v současnosti

Velkým problémem zdejší oblasti je to, že mnoho lidí je nezaměstnaných. Část obyvatel, která práci má, musí do zaměstnání daleko dojíždět. Větší podniky, které zaměstnávají hodně lidí, jsou hlavně ve větších městech v okolí (Tachov, Planá, Stříbro) anebo v průmyslových zónách kolem dálnice D5. Přímo v oblasti sídlí několik větších firem v Černošíně či Záchlumí. Většina lidí však pracuje v malých firmách, které mají jen několik zaměstnanců, nebo má vlastní živnost, která často zaměstnává dospělé členy jedné rodiny.

Nakresli povolání, které bys chtěl dělat (nebo popiš třemi větami):

Nejvíce lidí na Konstantinolázeňsku pracuje v cestovním ruchu a službách. To znamená, že provozují penziony nebo kempy, pronajímají chaty a chalupy k ubytování, jiní provozují restaurace, hostince a jiné typy občerstvení. Dále sem patří pracovníci informačních center nebo firem, které nabízí různé sportovní nebo kulturní vyžití – koupaliště a bazény jsou dobře vybavené v Konstantinových Lázních, zde najdeme i půjčovnu kol, v Dolních Polžicích je v provozu lanové centrum, leckde nabízejí vyjíždky na koních. Služby zahrnují hlavně obchody se vším od potravin po turistické suvenýry. V Konstantinových Lázních mnoho obyvatel pracuje v lázeňství.

Jiní lidé se zde věnují drobné řemeslné výrobě. V domácích dílnách se tu vyrábí keramika, pletou se košíky či vznikají truhlářské výrobky.

Jak už jsme si všimli, okolní krajinu z poměrně velké části tvoří lesy. Díky tomu mnoho lidí zaměstnává zpracování dřeva. Fungují tu pily, které dnes bývají umístěny na okrajích obcí.

Jak to, že se dnes již pily nestaví u potoků?

Zemědělství

Dřív sloužilo zemědělství k obživě jednotlivých rodin, po 2. světové válce byla snaha, aby se vypěstovalo co nejvíce a existovaly státní podniky, které všechno, co se vypěstovalo, kupovaly a zpracovávaly. Dnes mnoho potravin dovážíme ze zahraničí a tak nepotřebujeme tolik vypěstovat u nás. Zemědělství má tak i další funkce. Udržuje a obnovuje krajinu, pomáhá dobrou péčí zvyšovat rozmanitost přírody, zabránit erozi i znečištění vody v rybnících, potocích a řekách.

Na pilách se zpracovávají pokácené stromy na trámy a prkna, které se dál používají nejčastěji ve stavebnictví. Další řemeslníci ze zpracovaného dřeva vyrábějí nábytek, náradí

či nejrůznější doplňky do domácnosti. Samotné kácení stromů v lesích by mohlo zaměstnat také mnoho zdejších lidí, tuto práci však bohužel obvykle dostávají levnější firmy, i když jsou z opačného konce republiky. Ani zemědělství tu dnes nezaměstnává tolik lidí, jako dřív a kromě několika větších podniků (Zemědělské družstvo Vlčák Černošín, Agrofarmy Bezručice) zde existují hlavně menší rodinné farmy.

Místní zemědělci mohou mít dnes problém s prodejem toho, co vypěstovali. Pomoci by mohlo prodávání produktů přímo na farmě. To je čím dál více oblíbené v celé republice hlavně u mléka, mléčných výrobků, vajec či zeleniny a ovoce. Přivydělat si zemědělci můžou právě i péčí o krajinu – na vysazování nových stromů a péčí o ně, na kosení luk, které by jinak obhospodařované nebyly nebo například na šetrnou pastvu v chráněných územích jsou také poskytovány dotace. Další doplněk k zemědělskému hospodaření může být agroturistika, která je v poslední době velmi populární.

Agroturistika

Agroturistika je způsob trávení volného času, který je čím dál oblíbenější v celé republice. Lidé tráví svou dovolenou přímo na farmách. Farma jim nabídne ubytování, informace o místních zajímavostech a tipy na výlety, ale třeba také jídla ze surovin, které se na farmě vypěstují. Často farma nabízí projížďky na koních, jindy si zájemci mohou prohlédnout a pohladit zvířata, která se tu chovají, a někteří farmáři nechávají své hosty i pomáhat s pracemi na farmě. Pro návštěvníky je to zajímavý a akční způsob dovolené a pro majitele farmy obohacení činnosti i dobrý zdroj příjmů.

V dávné minulosti bylo zvykem nakupovat na trzích, které se pravidelně konaly ve větších obcích. Dnes si všechno potřebné nakoupíme v obchodech a supermarketech a málokdy víme, odkud to, co kupujeme, pochází nebo kdo to vyrobil. Místní řemeslníci stejně jako jinde v republice prodávají většinou jen ve svých dílnách nebo malých obchůdkách a ví o nich jen poměrně málo lidí z jejich okolí. MAS Český Západ vytvořila značku Místní výrobek ze západu Čech a vydala katalog s informacemi o zdejších řemeslnících i zemědělci. Jednak proto, aby se lidé začali znovu zajímat, od koho co nakupují a jednak proto, aby se o zdejších výrobcích dozvědělo více lidí.

Konají se v obci, kde žiješ trhy nebo jarmarky? Co se na nich prodává?

Krásná a zachovalá krajina do zdejší oblasti láká stále více návštěvníků. Kromě lázeňských hostů sem míří na výlety Češi a někdy i zahraniční turisté, hlavně Němci a Nizozemci. Vybavení a nabídce pro turisty zde byla v minulých letech věnována velká pozornost. Hustou síť značených cyklostezek i turistických tras pro pěší využívají návštěvníci i místní obyvatelé. Pro všechny jsou určeny také informace o zajímavých

místech a událostech na tabulích naučných stezek nebo zázemí infoparku v Černošíně. Zde se nachází kromě informačního centra místo pro odpočinek i malé muzeum přírody a zajímavostí z okolí. Turistické informační centrum se nachází také v Konstantinových Lázních.

Jak jsou v krajině značeny cyklostezky?

Zajímavými místy prochází celkem 8 naučných stezek. Naučné stezky Údolím Úterského a Nezdeckého potoka a Kosí potok přináší hlavně informace o mlýnech, které tu kdysi stály. O zdejších minerálních pramenech informuje Naučná stezka Ke Studánce lásky, nejmladší a nejkratší naučná stezka Skalní defilé u Svojšína je zaměřena na geologii a různé druhy stromů. Naučná stezka Šipín prochází přes romantickou zříceninu hradu Gutštejna. Naučné stezky Krasíkov – Ovčí vrch, Hradištský vrch a Krajinou bitvy u Třebele nás seznámí se zdejší bohatou historií i zajímavostmi z přírody.

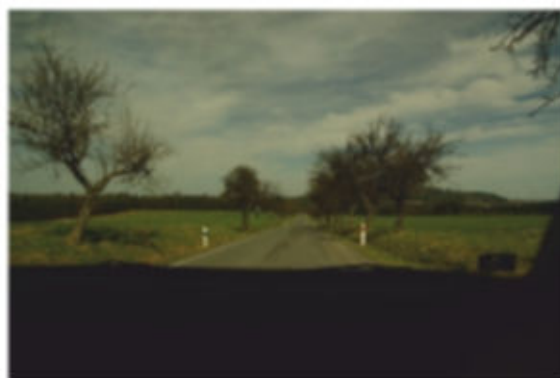
Nakresli značky, které označují naučné stezky a turistické stezky.

Dnešní tvář krajiny

Zdejší oblast bude vždy výjimečná zajímavou a atraktivní krajinou a výskytem minerálních pramenů. To jsou věci, které ji odlišují od ostatních částí Plzeňského kraje a které jsou její hlavní předností. Krásná příroda, malé množství obyvatel a bohatá historie sem láká stále

Kromě silnice ze Stríbra do Plané, která prochází Černošínem, tu nejsou komunikace s větším provozem. Většina silnic je totiž úzká a s mnoha zatáčkami, a tak se po nich špatně jezdí velkým autům. Díky tomu tu nikdy nevzniknou větší továrny a průmyslové areály, které by mohly poškodit vzhled zdejší krajiny a dopravou i výrobou znečistit ovzduší.

Zároveň ale zdejší lidé budou mít vždy méně možností, jak sehnat práci, protože právě tyto areály zaměstnávají nejvíce pracovníků. Mnoho z místních již dnes pracuje v cestovním ruchu a do budoucna by jich mohlo být ještě více. Návštěvníci by uvítali, kdyby tu bylo víc možností ubytování i občerstvení. Mohla by tu vzniknout i malá muzea o zdejší přírodě, historii a životě lidí.

Když se zde bude stále dobře pečovat o krajinu, budou se opravovat historické památky a budou se konat kulturní a společenské akce, bude se tu dobře žít místním lidem a zároveň sem najde cestu i mnoho návštěvníků.

I zde se najdou samozřejmě místa, kde člověk zasáhl do krajiny nešetrně a svojí činností ji poškodil. Oproti okolí jsou to však poškození malá a všimneme si jich jen zblízka. Nejnápadnější jsou areály bývalých JZD, které nehezky ovlivnily vzhled mnoha obcí a jejich blízkého okolí. Často stojí na okrajích vsí, na kopcích a při pohledu z dálky je to první věc, která nás zaujme. Jednotlivé budovy jsou

mnohem větší, než ostatní stavby v obci a rušivě působí i materiály, použité na stavbu – kovové konstrukce a vlnitý plech.

Některé areály jsou dnes přestavovány, na jiných místech jsou prováděny takové úpravy, aby tyto stavby alespoň z dálky nebyly vidět. Tak například ve Svojšíně plánují vysadit v okolí nevzhledného areálu stromy a keře, aby pohled na něj zakryly. Oproti přestavbě je toto opatření levné a přitom účinné.

Nejvíce poškozuje přírodu a krajinu těžba nerostných surovin a velké dopravní cesty. V této oblasti byla v minulosti těžba častá, ale ve většině případů zasáhla jen velmi malé plochy, které dnes poznáme, jen když víme, kde je hledat. Výrazným

záساهem do krajiny byl lom na Hradištském vrchu. Ten zlikvidoval velkou část kopce i s pozůstatky pravěkého hradiště a částí vzácných listnatých lesů. V roce 1997 byla po 100 letech těžba ukončena a od té doby lom pomalu zarůstá a splývá tak s okolní krajinou.

Opuštěné lomy v krajině

Po skončení těžby se dnes lomy nechávají svému osudu. Pozvolna zarůstají dřevinami a postupně se tak stávají nenápadnou součástí okolní krajiny. Svým způsobem zvětšují rozmanitost přírody v daném místě. Bez zásahu člověka by někde byl les, jinde louka, teď zde vzniká mnoho malých a odlišných prostředí na jednom místě. Většinu plochy postupně porostou stromy, ale budou to i jiné druhy, než ty, které jsou vysazované v okolních lesích. Někde bude půda příliš mělká a místo stromů tu porostou jen byliny. Jiné rostliny najdeme na prudkých svazích vytvořených těžbou a na kolmých stěnách se uchytí jen mechy a lišejníky. Na každé z těchto prostředí jsou pak vázáni jiní živočichové, a tak jich tu na malém prostoru najdeme neobvykle velké množství.

Slovo bylina může znamenat dvě různé věci. Co myslíme bylinou v předchozím textu? A jaký je druhý význam tohoto slova?

V roce 1997 byla otevřena dálnice D5, která vede po jižní hranici našeho území. Ta ovlivnila zdejší krajinu hned několika způsoby. Kromě přírody, která zmizí pod asfaltem, je při stavbě zabrán i široký pás krajiny podél budoucí dálnice, kudy jezdí stavební stroje a ukládá se tu stavební materiál. Když je dálnice dostavěna, je tento pás urovnán a většinou oset trávou nebo osázen keři. Po celé své délce má dálnice vliv na výhledy do krajiny. Tam, kde prochází lesem ji možná ani nepostřehneme, naopak dálniční most před hluboké údolí je vidět i z velké dálky. Dálnice tvoří v krajině výraznou bariéru pro lidi i zvířata. Nedá se přejít kdekoliv, musíme použít cesty vedoucí nad nebo pod dálnicí, kterých je méně, než kolik bývalo cest dřív. Kolem dálnice, hlavně blízko sjezdů, vznikají průmyslové areály s velkými halami, které změny vzhled krajiny téměř podobně, jako kdysi JZD. Většinou sice nestojí přímo u vsi, ale hal zase bývá více vedle sebe, doplňují je rozsáhlá parkoviště a vznikají tak celé velké oblasti, utvořené jen z těchto staveb.

Odkud kam vede dálnice D5?

V dnešní době se klade velký důraz na využívání obnovitelných zdrojů energie.

Obnovitelné a neobnovitelné zdroje energie

Elektrina je dnes pro život lidí nepostradatelná. K její výrobě je nejvíc využíváno hnědé a černé uhlí. To vzniklo v pravěku z rostlinných a živočišných zbytků.

Přestože je ho na světě velké množství, další už se nevytváří a jeho zásoby nejsou nevyčerpatelné. Je to neobnovitelný zdroj energie. Elektrická energie se ale dá vyrábět i pomocí síly vody, větru nebo slunce. Síla těchto živlů se na různých místech liší, takže některé lokality jsou pro výrobu elektřiny z těchto obnovitelných zdrojů vhodnější než jiné.

Jak vypadají a jak jsou velké solární a větrné elektrárny?

Větrné elektrárny začaly být u nás stavěny hlavně v posledních deseti letech.

Mnoho sloupů větrných elektráren vyrostlo na západ od oblasti

Konstantinolázeňska, v Krušných horách a jejich podhůří. Třináct „větrníků“ se

mělo stavět na západním okraji Stříbra. Byly by vidět i ze Záchlumí či Vichova.

Město Stříbro nakonec se stavbou nesouhlasilo. Sloupy elektrárny by stály blízko obcím, což není vhodné kvůli hlučnosti, a příliš výrazně by zasahovaly do vzhledu zdejší krajiny.

Během několika minulých let se rozšířila stavba slunečních elektráren. Ty nerostou do výšky, ale o to větší zabírají plochu u země. Pole černých solárních panelů již mnohde velikostí připomínají obrovské lány polí z dob JZD. Staví se všude, kde to jde, často na velmi kvalitní zemědělské půdě. Prostor mezi panely, kde roste tráva, je v lepším případě pravidelně sečen, v horším případě jsou používány ve velkém množství herbicidy – chemické látky, které hubí rostliny. Celé areály jsou navíc oploceny, nejčastěji ostnatým drátem, a nejsou průchozí. Kromě už zmíněné elektrárny u Černošína je mnoho takových v provozu v okolí Stříbra a podél dálnice D5.

Využívání obnovitelných zdrojů energie je prospěšné a v podstatě nezbytné.

Elektrárny na obnovitelné zdroje jsou však velké stavby, které hodně ovlivňují

vzhled krajiny kolem sebe. Velmi často jsou také stavěny přímo uprostřed přírody.

Proto je velmi důležité důkladně přemýšlet o tom, kde budou postaveny, aby nebyly

poškozovány vzácné části přírody, pěkná krajina a aby nebyla zbytečně zabírána nejlepší orná půda. Dnes se často jedná jen podle toho, jaký bude finanční zisk a to do budoucna může přinést velké problémy.

Úkoly ke třetí kapitole

Najděte v krajině ve svém okolí co nejvíce drobných sakrálních památek – smírčích a pamětních křížků, Božích muk a kapliček. Vytvořte z vašich nálezů přehled dat. Každou památku vyfoťte a poznamenejte si k ní, kde se nachází, v jakém je stavu a informace o její historii, které se vám podaří vypátrat. Někdy to bude jen na ní napsaný letopočet, někdy se vám povede najít jistě i příběh, který se k ní váže. S pomocí paní učitelky můžete tuto databázi umístit na internet (jednoduše jako fotoalbum) a seznámit s vaší krajinou a jejími památkami i kamarády, rodiče a lidi z širokého okolí. Databázi stále doplňujte a můžete do ní zařadit i zajímavá místa a přírodní výtvořky – skály, staré stromy, vysoké kopce, místa, odkud je daleký rozhled.

Vyberte si některý z křížků, který je zanedbaný a pokuste se upravit jeho okolí tak, aby byl křížek vidět. Upravené místo udržujte. Můžete se pokusit i na stav křížku upozornit a napomoci jeho opravě.

Do mapy okolí vaší školy vyznač obec, kde bydlíš a obce, kam jezdíš k lékaři, na poštu a na větší nákup. Postupně totéž udělá každý z vaší třídy. Místa budete vyznačovat pomocí špendlíků s různými barvami hlaviček. Jedna barva bude označovat bydliště (pokud v jedné obci bydlí více žáků, bude špendlík jen jeden), jiná poštu, další lékaře a poslední větší obchod. Každý z vás nyní spojí nití špendlík svého bydliště se špendlíkem „své“ pošty, potom své bydliště se „svým“ lékařem a nakonec své bydliště se „svým“ obchodem. Vznikne vám hustá síť cest. Najděte nejdelší z nich, nejširší – tedy tu, kterou používá nejvíce z vás, a u obou změřte jejich délku. Který žák vaší třídy to má nejdál k lékaři? Kdo naopak nemusí opustit své bydliště, aby nakoupil větší nákup, který bude obsahovat potraviny, drogerii a oblečení? V jednodušší variantě se zabývejte jen bydlištěm a školou.

Vyfoťte část obce, ve které bydlíš nebo část krajiny, která tě něčím zaujme, a fotografii si vytiskni. Můžeš použít i pohlednici nebo obrázek. Napiš na zadní stranu alespoň tři věci, které tě na daném záběru zaujaly. Potom si vezmi barevné pastelky nebo fixy a dokresli obrázek místa tak, jak si myslíš, že by mělo vypadat v ideálním případě. Tak, aby nevzbuzovalo žádné negativní pocity a tak, aby už na něm nešlo nic vylepšit. (můžeš dokreslovat stromy, květiny, nové cesty i stavby a zařízení). Uspořádejte ze svých obrázků výstavku a alespoň některé si navzájem představte.

Použité zdroje:

Přírodní tvář krajiny

- Demek, J. et al.: Zeměpisný lexikon ČR, Hory a nížiny. Academia, Praha 1987.
- Cháb, J., Stránský, Z., Eliáš, M.: Geologická mapa České republiky 1:500 000. Česká geologická služba, Praha 2007.
- Lów & spol., s.r.o.: Analýza úprav a prostupnosti krajiny pro území Geoparku, Brno 2006.
- Procházka, Z.: Konstantinovy Lázně, Bendružice a okolí. Nakladatelství Českého lesa, Domažlice 2006.
- Procházka, Z.: Příběhy vepsané do kamene, aneb, Putování za drobnými kamennými památkami Domažlicka a Tachovska I., Nakladatelství Českého lesa, Domažlice 2008.
- Příbil, M.: Černá díra u Svojšína. Pyritový důl Otto in Krasová deprese, Montánní společnost, o. s., Praha 2000.
- Řepa, P.: Plán péče pro přírodní památku Krasíkov na období 2004 – 2016, Tachov 2003.
- Trégl, M.: Toulky Bendružickou vrchovinou in Vitáný host, 1/2010, Regionall, Plzeň 2010.
- Trégl, M.: Přírodní park Úterský potok in Vitáný host, 1/2010, Regionall, Plzeň 2010.
- Trégl, M.: „Zimajaro“ na Útersku in Vitáný host, 1/2010, Regionall, Plzeň 2010.
- Vlček, J. et al.: Zeměpisný lexikon ČR: Vodní toky a nádrže, Academia, Praha 1984.
- Zahradnický, J.: Chráněná území ČR, XI., AOPK ČR Praha 2004.
- kolectiv autorů: Náš rodný kraj. Vlastivěda bendružického soudního okresu a jeho okrajových částí, 1936 (přel. T. Vorel).
- kolectiv autorů: Strategie rozvoje Mikroregionu Konstantinolázeňsko, 1999.
- kolectiv autorů: Sudety – místo k setkávání. Strategický plán LEADER MAS Český Západ - Místní partnerství, 2007-2013.
- Město Černošín: <http://www.cernosin.cz/>
- Mikroregion Konstantinolázeňsko: <http://www.mikroregion-kl.cz>
- Obec Konstantinovy Lázně: <http://www.konst-lazne.cz/>

Lidé v krajině

- Lów & spol., s.r.o.: Analýza úprav a prostupnosti krajiny pro území Geoparku, Brno 2006.
- Procházka, Z.: Konstantinovy Lázně, Bendružice a okolí. Nakladatelství Českého lesa, Domažlice 2006.
- Procházka, Z.: Příběhy vepsané do kamene, aneb, Putování za drobnými kamennými památkami Domažlicka a Tachovska I., Nakladatelství Českého lesa, Domažlice 2008.
- Procházka, Z.: Příběhy vepsané do kamene, aneb, Putování za drobnými kamennými památkami Domažlicka a Tachovska II., Nakladatelství Českého lesa, Domažlice 2009.
- Kolectiv autorů: Náš rodný kraj. Vlastivěda bendružického soudního okresu a jeho okrajových částí, 1936 (přel. T. Vorel).
- kolectiv autorů: Strategie rozvoje Mikroregionu Konstantinolázeňsko, 1999.
- kolectiv autorů: Sudety – místo k setkávání. Strategický plán LEADER MAS Český Západ - Místní partnerství, 2007-2013.
- Kamenné kříže a křížové kameny (Společnost pro výzkum kamenných křížů při městském muzeu v Aši): <http://www.zmircikrizae.cz/>
- Lokálka Přovany – Bendružice: <http://bendruzickalokalka.cz/>
- Mikroregion Konstantinolázeňsko: <http://www.mikroregion-kl.cz>
- Naučné stezky na www stránkách města Černošín: <http://www.cernosin.cz/>
- Památky ČR: <http://www.hradky.cz/>
- Poškozené a zničené kostely a kaple v ČR: <http://www.kostely.tnet.cz/>
- Zaniklé obec: <http://www.zanikleobce.cz/>

Krajina dneška

- kolectiv autorů: Strategie rozvoje Mikroregionu Konstantinolázeňsko, 1999.
- kolectiv autorů: Sudety – místo k setkávání. Strategický plán LEADER MAS Český Západ - Místní partnerství, 2007-2013.
- Český statistický úřad: <http://www.cso.cz/>
- Klub přátel Kryštofa Haranta z Poličky a Bendružic: <http://www.krystofharant.estranky.cz/>
- Město Bendružice: <http://www.bendruzice.cz/>
- Město Černošín: <http://www.cernosin.cz>
- Mikroregion Konstantinolázeňsko: <http://www.mikroregion-kl.cz>
- Občanské sdružení Domaslav: <http://www.domaslav.cz/>
- Občanské sdružení Martinus (kostel sv. Martina v Křivčích): <http://www.martinus.wz.cz/>
- Občanské sdružení Poutníci od Sv. Jana v Okrouhlém Hradišti: <http://www.poutnici.typographieum.net/>
- Obec Cebiv: <http://www.cebiv.cz/>
- Obec Horní Konolupy: <http://www.hornikonolupy.cz/>
- Obec Kokosice: <http://www.kokosice.cz/>
- Obec Lestkov: <http://www.obeclestkov.cz/>
- Obec Olbramov: <http://www.olbramov.cz/>
- Obec Svojšína: <http://www.svojsin.cz/>
- Obec Záchlumi: <http://www.zachlumi.cz/>
- Okrouhlé Hradiště: <http://okrouhlehradiste.cz/>
- Poškozené a zničené kostely a kaple v ČR: <http://www.kostely.tnet.cz/>
- Sdružení za obnovu vesnice Svojšína: <http://www.sdruzeni-svojsin.net/>
- Zaniklé obec: <http://www.zanikleobce.cz/>

Název: Konstantinolázeňský poutník

Podtitul: Povídaní o místní krajině plné obrázků a úkolů

Autoři textů: Vlasta Benediktová, Lenka Navrátilová, Tomáš Svoboda

Autoři fotografií: Vlasta Benediktová, Kamila Jůzlová, Jitka Raisová, Jiří Šimána + žáci a učitelé ZŠ Bezručovice, ZŠ Konstantinovy Lázně, ZŠ Svojsín a ZŠ Záchlumí

Autorka ilustrací: Klára Tydlitátová

Vydalo: CpKP západní Čechy

Vydání: první

Místo vydání: Plzeň

Rok vydání: 2011

Náklad: 1000 kusů

Sazba: Ondřej Pavelek

Zpracování: INSPIRAL.CZ

ISBN: 978-80-86902-87-6

Tato publikace je výstupem projektu „Venkovská krajina očima dětí“, který byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.